

DIKKATİNİZE:

BURADA SADECE ÖZETİN İLK ÜNİTESİ SİZE ÖRNEK OLARAK GÖSTERİLMİŞTİR.

ÖZETİN TAMAMININ KAÇ SAYFA OLDUĞUNU ÜNİTELERİ İÇİNDEKİLER BÖLÜMÜNDEN GÖREBİLİRSİNİZ.

GENEL MUHASEBE II (MUH104U)

KISA ÖZET

KOLAYAOF

GENEL MUHASEBE-II

İÇİNDEKİLER	
Ünite 1: Mali Duran Varlıklar.....	4
Ünite 2: Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar.....	10
Ünite 3: Mali Borçlar.....	14
Ünite 4: Ticari Borçlar.....	16
Ünite 5: – Diğer Yabancı Kaynaklar.....	18
Ünite 6: Öz Kaynaklar.....	20
Ünite 7: Gelir ve Giderler.....	25

Duran varlıklar; bir işletmede işletme faaliyetlerinde kullanmak veya yararlanmak amacı ile edinilen ve bir yıldan kısa sürede paraya çevrilmeleri, satılması veya tüketilmesi ön görülmeyen varlıklardır.

Duran varlıklar genel olarak:

- ✚ Mali duran varlıklar ,maddi duran varlıklar ve maddi olmayan varlıklar olarak **üç**e ayrılır.
- ✚ Mali duran varlık kapsamında yer alan finansal araçlar temel olarak hisse senedi ve tahvildir.

Sermaye Piyasası Kurulu: 1981 yılında 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuştur. Kurul, sermaye piyasasının güven ve açıklık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin yani yatırımcıların hak ve yararlarının korunmasını sağlamak amacıyla düzenlemeler yapmaktadır.

HİSSE SENETLERİ

Hisse senetleri, sermayesi paylara bölünmüş ortaklıklar tarafından çıkarılan ve ortaklık sermayesine katılma payını temsil eden menkul kıymetlerdir. Ülkemizde anonim şirketler tarafından çıkarılan ve bir ortaklık belgesi olan hisse senedini elinde bulunduran kişi, hisse senedini çıkaran (ihraç eden) şirketin ortağıdır ve şirketin kârından pay alır. Hisse senedi sahibinin elde ettiği kâr payı geliri, şirketi faaliyetlerine bağlı olarak yıldan yıla değişir ve bu değişimler hisse senedinin piyasa değerini (fiyatını) etkiler.

- ❖ **Nominal değer (itibari değer veya kayıtlı değer);** bir hisse senedinin üzerinde yazılı olan değerdir. Anonim şirketlerin sermaye tutarının hisse sayısına bölünmesiyle bulunan değeri ifade etmektedir.
- ❖ **Defter değeri;** bir işletmenin öz kaynak toplamının hisse senedi sayısına bölünmesiyle bulunan değerdir.
- ❖ **İhraç değeri;** hisse senetlerinin şirket tarafından çıkarılışlı (ihraç) aşamasında satışa sunulduğu fiyattır.
- Ülkemizdeki yasal düzenlemelere göre hisse senetleri, nominal değerinin üzerinde bir ihraç fiyatıyla satılabildiği hâlde nominal değerinin altında bir ihraç fiyatıyla satılamaz.
- ❖ **Piyasa değeri;** piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirlenen ve borsa mevcutsa genellikle borsa fiyatı ile eş anlamlı olarak kullanılan fiyattır.
- ❖ **Tasfiye değeri;** işletmenin tasfiyesi yani işletmenin faaliyetlerinin sona ermesi durumunda, işletmenin tüm varlıklarının satılması ve tüm borçlarının ödenmesinden sonra kalan tutarın, hisse senedi sayısına bölünmesi sonucu bulunan değerdir.
- ❖ **Gerçek değer;** işletmenin gelir yaratma potansiyeli ve yatırımcıların bu hisse senedinden bekledikleri kazanç oranına göre bir takım teknikler kullanılarak hesaplanan ve yatırımcıların o hisse senedi için ödemeye hazır oldukları değerdir. Hisse

senedi değerlendirme yöntemleri kullanılarak hesaplanan gerçek değer, piyasa değerinin üzerinde ise yatırımcı bu hisse senedini alma kararına varacaktır.

örnek

Faaliyetlerine devam eden A Anonim şirket'inin mevcut öz kaynak tutarı T500.000'dir. Şirketin T1 nominal değerli mevcut hisse senedi sayısı 100.000 adet iken bu şirketin T200.000 sermaye artırımını yaparak bu tutarı temsil eden hisse senetlerini halka arz etmesi hâlinde, halka satışla sunulan hisse senetlerinin yaklaşık olarak ihraç değeri ne olur? Kaç adet hisse senedi satışla sunulmalıdır?

A Anonim şirket'inin hisse senetlerinin mevcut eş değeri, mevcut öz kaynak tutarının, mevcut hisse sayısına bölünmesiyle bulunur. Mevcut hisse senetlerinin nominal değeri=T1

Mevcut hisse senetlerinin eş değeri= $500.000 / 100.000 = T5$ 'dir.

T200 000 sermaye artırımı için şirketin T1 nominal değerli 200.000 adet hisse senedi ihraç etmesi gerekmektedir. Şirket bu hisse senetlerini genellikle mevcut hisse senetlerinin eş değeri olan T5'lik bir fiyat ile satmak isteyecektir.

Hisse Senedinin Sahibine Sağladığı Haklar

Hisse senetleri nama (isme yazılı) ya da hamiline yazılı olarak çıkarılabilir. Hisse Senetleri ana sözleşmede aksine bir hüküm yoksa sahiplerine eşit haklar sağlar. Bu tip hisse senetlerine **adi hisse senetleri** denir.

Bir kısım hisse senetleri ise adi hisse senetlerine göre kâra katılmada, yönetim ve denetim kuruluna üye seçiminde, oy hakkında ve benzeri konularda ana sözleşmeye dayanarak sahiplerine imtiyazlı haklar tanıyabilir. Bir anonim ortaklıkta çeşitli imtiyazlara sahip hisse senetleri bulunuyorsa bu hisse senetlerine **imtiyazlı hisse senetleri** denir.

İmtiyazlı hisse senetleri şarklı grup isimleriyle adlandırılırlar (A grubu, B grubu, C grubu gibi) ve Borsa'da farklı sıralarda işlem görürler.

Hisse senedi sahibi şirketin ortağı olduğundan, hisse senetlerinin sahiplerine sağladıkları haklar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yönetime katılma (oy) hakkı, şirket genel kurullarına katılıp, alınacak kararlar için oy kullanma hakkını ifade eder. Her hisse senedi sahibine bir oy hakkı sağlar. Hisse senetlerinin en önemli özellikleri sahibine sağladıkları oy haklarıdır.
- Kâr payı (temettü geliri) alma hakkı, şirket kârından hissesi oranında pay elde etme hakkını ifade eder.
- Rüçhan hakkı, şirketin gerçekleştireceği sermaye artırımını nedeniyle ihraç edeceği yeni hisse senetlerini öncelikli olarak alma hakkıdır.
- Tasfiyeden pay alma hakkı, şirketin tasfiye olması (şirket faaliyetlerinin sona ermesi) durumunda tasfiye sonucuna payı oranında katılma hakkıdır.

Tahviller

Tahviller devletin ya da özel sektör şirketlerinin, borçlanarak orta veya uzun vadeli fon sağlamak üzere çıkarttıkları borç senetleridir. Tahvil sahiplerinin herhangi bir ortaklık hakkı yoktur, sadece tahvili çıkaran (ihraç eden) devlete veya şirkete karşı alacaklılık hakkı sağlar. Tahvil sahipleri, tahvili ihraç edenin alacaklısıdır ve bu alacağı için faiz kazancı elde eder. Tahvil çıkaran bir şirket kâr da zarar da etse, tahvil sahipleri şirketten her yıl, tahvilin üzerinde yazılı değer (nominal değer) üzerinden hesaplanan faizleri alırlar.

- Tahviller, devlet ya da finansman ihtiyacında olan anonim şirketler için borçlanma aracı Niteliği taşır.
- Tahviller nominal değerlerinin en çok % 5 altında bir ihraç fiyatıyla satışla arz edilebilir. Ülkemizdeki mevzuata göre tahviller en az 2, en çok 7 yıl vadelidir. Şirketin tasfiyesi halinde tahvil sahipleri alacaklarını almada, hisse senedi sahiplerine göre önceliğe sahiptir.
- Tahviller hisse senetlerine göre daha az riskli olmakla birlikte genellikle de daha az getirili menkul kıymetlerdir.

Diğer Menkul Kıymetler

Oy hakkına ve değişken bir getiriye sahip bir ortaklık belgesi olan hisse senedi ile belirli bir vade ve sabit faiz getirisine sahip bir borçlanma aracı olan tahviller arasındaki bu temel ayrım nedeniyle diğer menkul kıymetler ya hisse senedinin türevidir (hisse senedine benzer haklar sağlar) ya da tahvil türevidir (sahibine tahvile benzer haklar sağlar).

6

Tahvile benzeyen ve tahvil türevleri olarak isimlendirilen menkul kıymetler ise şöyle sıralanabilir:

- Hazine bonoları, devlet ve diğer tüzel kişilerin tahvil ve bonoları
- Kâra iştirakli tahvil- hisse senetleriyle değiştirilebilir tahvil
- ipotekli borç ve irat senetleri
- Banka bonusu ve banka garantili bonolar
- Varlığa dayalı menkul kıymetler
- Gayrimenkul sertifikaları

Finansal varlıkların içinde son yıllarda kullanılmaya başlanan diğer değerlerde Türev finansal araçlardır.

Türev Finansal Araç; Sözleşme konusu olan varlığın bugünden belirlenen bir fiyat ile gelecek bir tarihte alım-satımına ilişkin düzenlenen sözleşmelerdir. Temel amaç faiz oranları, döviz kurları, hisse senetleri ve temel mal fiyatlarındaki değişimlerden doğabilecek risklerden korunmaktır.

FİNANSAL VARLIKLARIN SINIFLANDIRILMASI VE RAPORLANMASINDAKİ FARKLI UYGULAMALAR

GENEL MUHASEBE-II

Finansal varlıkların sınıflandırılması ve bilançoda raporlanması ile ilgili kurallar ticari kârın tespitine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Türkiye Muhasebe Standartları içinde bulunmaktadır.

Tekdüzen Muhasebe Sistemi

Ülkemizde 1992 yılında Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği” ile ulusal düzeyde bir hesap çerçevesi oluşturulmuş ve faaliyetleri özellik arz eden bazı işletmeler hariç bilanço esasına göre defter tutan bütün gerçek ve tüzel kişiler 1994 yılından itibaren zorunlu olarak “Tekdüzen Hesap Planı”nı ve buna göre hazırlanan finansal tablo formatlarından oluşan “Tekdüzen Muhasebe Sistemi”ni kullanmışlardır.

Türkiye Muhasebe Standartları

Uluslararası ticarete tarafların bilgi alışverişinde bulunabilmesi için uluslararası ortak bir muhasebe dili oluşturulması, ülkelerdeki muhasebe uygulamalarındaki farklılıkların en aza indirilmesi ihtiyacı uluslararası muhasebe standartlarının geliştirilmesine neden olmuştur. 14 Şubat 2011’de yayımlanan 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türkiye’de bilanço usulüne göre defter tutan bütün işletmelerin Türkiye Muhasebe Standartlarını kullanma zorunluluğu getirilmiştir. **KOBİ Finansal Raporlama Standartlarına göre;**

KOBİ’ler; Kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan ve dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablo yayımlayan işletmelerdir. ; 250den az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilançosu 25 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler KOBİ tanımı içinde yer almaktadır.

7

TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİNE GÖRE FİNANSAL VARLIKLARIN RAPORLANMASI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Tekdüzen Muhasebe Sistemi içindeki Tekdüzen Hesap Planında satın alınan finansal varlıkların sınıflandırılması ve muhasebeleştirilmesi, finansal varlıkların satın alma amacına göre farklılık gösterir. Eğer geçici yatırım amacıyla finansal varlık alınmışsa, dönen varlıklar grubu içinde “11. Menkul Kıymetler” hesap grubuna, eğer uzun vadeli yatırım amacıyla alınmışsa duran varlıklar grubu içindeki “ 24.Mali Duran Varlıklar” hesap grubuna kayıtlaması gerekir.

Mali Duran Varlıkların Sınıflandırılması

Uzun vadeli amaçlarla satın alınan veya yasal zorunluluklar nedeniyle elde tutulan uzun vadeli menkul kıymetler veya paraya dönüşme niteliğini kaybetmiş uzun vadeli menkul kıymetler “Mali Duran Varlıklar” hesap bu grubunda izlenir. Mali duran varlıklar; bağlı menkul kıymetler, iştirakler, bağlı ortaklıklar ve diğer mali duran varlıklar hesap kalemlerini kapsar.

Bağlı menkul kıymetler; iştirak niteliğini taşımayan ancak uzun vadede elde tutulması amaçlanan hisse senetleri ile hisse senetleri dışında kalan ve uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklarla ya da paraya dönüşme niteliği kaybaldığı için elde tutulan menkul kıymetlerdir.

İştirakler; İşletmenin, diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri ve ortaklık paylarını ifade etmektedir. İştirakler hesabı, bir ortaklıktaki en fazla %50 oranında olan sermaye payları veya oy haklarının izlenmesinde

kullanılır. İştirak edilen ortaklıklarda, iştirak ilişkisinden söz edebilmek için sermaye payı dikkate alınmaksızın sahip olunan oy hakkı veya yönetime katılma hakkının en az %10 oranında bulunması gerekir.

Bağlı ortaklıklar; İşletmenin %50 oranından şazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu iştiraklerin sermaye paylarıdır.

Mali Duran Varlık işlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Hesaplara yapılan borç ve alacak kaydı alış değeri üzerinden yapılmaktadır. Mali duran varlıkların satışları halinde hesaplara yine alış değeri ile alacak kaydı yapılır. Satışta ortaya çıkan kar veya zarar, Tekdüzen Hesap Planına göre *olağandışı gelir* veya *olağandışı gider* olarak kayıtlanır.

Tekdüzen Hesap Planında “24. Mali Duran Varlıklar” hesap grubunda yer alan hesaplar;

240. BAĞLI MENKUL KIYMETLER HESABI: Uzun vadeli amaçlarla alınan ve bir işletmenin toplam sermayesinin %10’undan daha az sermaye payını temsil eden hisse senetleri ile bir yıldan uzun süre elde tutulan diğer menkul kıymetlerin izlendiği hesaptır.

241. BAĞLI MENKUL KIYMETLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-):

Bağlı menkul kıymetlerin borsa veya piyasa değerlerinde önemli ölçüde ya da sürekli olarak değer azalması olduğu tespit edildiğinde, ortaya çıkacak zararların karşılanması amacı ile ayrılması gereken karşılıkların izlendiği hesaptır.

242. İŞTİRAKLER HESABI: Bir işletmenin toplam sermayesinin %10 ile %50 arasındaki sermaye payını temsil eden hisse senetleri edinildiğinde, iştirak için sermaye taahhüdünde bulunulduğunda hesaba borç, elden çıkarılmalarda alacak kaydedilir.

243. İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-): İştiraklerle ilgili sermaye taahhütlerinin izlendiği hesaptır. İştirak için sermaye taahhüdünde bulunulduğunda “242. İştirakler Hesabı” karşılığında bu hesaba alacak, taahhüt yerine getirildikçe de hesaba borç kaydedilir.

244. İŞTİRAKLER SERMAYE PAYLARI DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-): İştirak paylarının borsa veya piyasa değerinde sürekli ya da önemli ölçüde meydana gelen değer azalmalarının izlendiği hesaptır.

245. BAĞLI ORTAKLIKLAR HESABI: Bir işletmenin %50 oranından şazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olacak şekilde hisse senedi satın alındığında veya sermaye taahhüdünde bulunulduğunda bu hesaba borç, ortaklık paylarının elden çıkarılması halinde alacak kaydedilir.

246. BAĞLI ORTAKLIKLARA SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-): Bağlı ortaklık için sermaye taahhüdünde bulunulduğunda “245. Bağlı Ortaklıklar Hesabı” karşılığında bu hesaba alacak, taahhüt yerine getirildikçe de hesaba borç kaydedilir.

247. BAĞLI ORTAKLIKLAR SERMAYE PAYLARI DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-): Bağlı ortaklık paylarının borsa veya piyasa değerinde sürekli ya da önemli ölçüde meydana gelen değer azalmalarının izlendiği hesaptır.

GENEL MUHASEBE-II

248. DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI: Yukarıda belirtilen hesapların hiçbirinin kapsamına girmeyen varlıkların izlendiği hesaptır.

249. DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR KARŞILIĞI HESABI(-) : Diğer mali duran varlıkların değerinde, sürekli ya da önemli ölçüde meydana gelen değer azalmalarının izlendiği hesaptır.

örnek

İşletme ortak olmak amacı ile yeni kurulan X Anonim şirketinin T1 nominal değere sahip hisse senetlerinden, her biri T4'den 100.000 adet almış, T400.000'lik bedelin 1/4'ünü ödemiş kalanı için taahhütte bulunmuştur. Alış için aracı kuruma T800 komisyon ödenmiştir. İki ay sonra işletme taahhüt borcunun 1/3'ünü ödemiştir.

İşletme daha sonra ortaya çıkan bir zorunluluk sonucu aldığı hisse senetlerinin tamamını T250.000'ye satmış, taahhüt borcunu da devrettikten sonra kalanı tahsil etmiştir. Satış için aracı kuruma T500 komisyon ödemiştir.

Hisse senetleri satın alındığında; iki ay sonra sermaye taahhüt borcunun 1/3'ü ödendiğinde;

242. İSTIRAKLER HS. (4X100.000)	400.000	
243.İSTIRAKLERE SERMAYE TAAHHÜTLERİ		100.000
102. BANKALAR HS.		300.000
653.KOMİSYON GİDERLERİ HS	800	
100 KASA HS.		800

9

Hisse senetleri satın alındığında; iki ay sonra sermaye taahhüt borcunun 1/3'ü ödendiğinde;

243. İSTIRAKLERE SERMAYE TAAHHÜTLERİ HS. (4X100.000)	100.000	
102. BANKALAR HS.		100.000

Bir süre sonra sermaye taahhüt borcunu da devrettiğinde;

243. İSTIRAKLERE SERMAYE TAAHHÜTLER HS. 102. BANKALAR HS	200.000 250.000	
242. İSTIRAKLER HS		400.000
679. DİĞER OLAGANDISI GELİR VE KÂRLAR HS		50.000
653.KOMİSYON GİDERLERİ	500	
100.KASA HS.		500

Bedelsiz Hisse Senedi Edinimi

İşletmeler, yeni ortak almak veya hisse senedi ihraç etmek suretiyle sermaye artırımını yaparak yeni kaynaklar sağlayabildikleri gibi bilançosunda öz kaynaklardaki “sermaye yedekleri” ve “kâr yedekleri” içinde yer alan tutarları ya da geçmiş yıllar kârlarını sermayeye aktarmak suretiyle içsel kaynaklardan da sermaye artırımını yapabilir.

Sermaye yedekleri; hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerlendirme yapılması sonucu meydana gelen fonlardan oluşmaktadır.

Kâr yedekleri ise; yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar, özel fonlar gibi kalemlerden oluşur.

Değer Azalışlarında Karşılık Hesaplarının Kullanılması

Değerleme, varlıkların bilançoda raporlanacak tutarlarının belirlenmesidir. Değerlemenin nasıl yapılacağı ve hangi değer kullanılacağı, vergi mevzuatında vergi matrahının hesaplanması için, Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Türk Ticaret Kanunu’nda ise ticari kârın hesaplanması için belirlenen kurallara

Türkiye Muhasebe Standartlarında Finansal Varlıkların Sınıflandırılması

Türkiye Muhasebe Standartlarında finansal varlıklar ölçüm (değerleme) yöntemine göre aşağıdaki hesap grupları içinde sınıflandırılarak bilançoda raporlanır:

- Gerçeğe uygun değer şarki kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar.
- Gerçeğe uygun değer şarki öz kaynaklara yansıtılan finansal varlıklar.
- Maliyetle Ölçülen finansal Varlıklar.
- İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen finansal Varlıklar

2.ÜNİTE – MADDİ VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR

MADDİ VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLARIN KAPSAMI VE RAPORLANMASI

Maddi Duran Varlıkların Tanımı

Maddi duran varlıklar *işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlık kalemleridir.*

Maddi duran varlıklar sadece aşağıdaki koşulların oluşması durumunda varlık olarak muhasebeleştirilir;

- *Varlığın işletmeye gelecekte ekonomik yarar sağlamasının muhtemel olması ve*
 - *Varlık maliyetinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi*
 - *Maddi olmayan duran varlıklar, herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve işletmenin bir yıldan uzun süre faaliyetlerinde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ile belli koşullar altında hukuken himaye gören haklar ve şerefiyelerdir.*